

Evaluatiebrief Archeologisch onderzoek 58915 Sevenum-Beatrixstraat IVO-P

Maurice Janssen

1. Inleiding

De aanleiding tot het onderzoek wordt gevormd door de geplande woningbouw in het plangebied. Het hiermee gepaard gaande grondverzet vormt een bedreiging voor eventuele aanwezige archeologische resten. De locatie van het plangebied is weergegeven in Fig. 1.

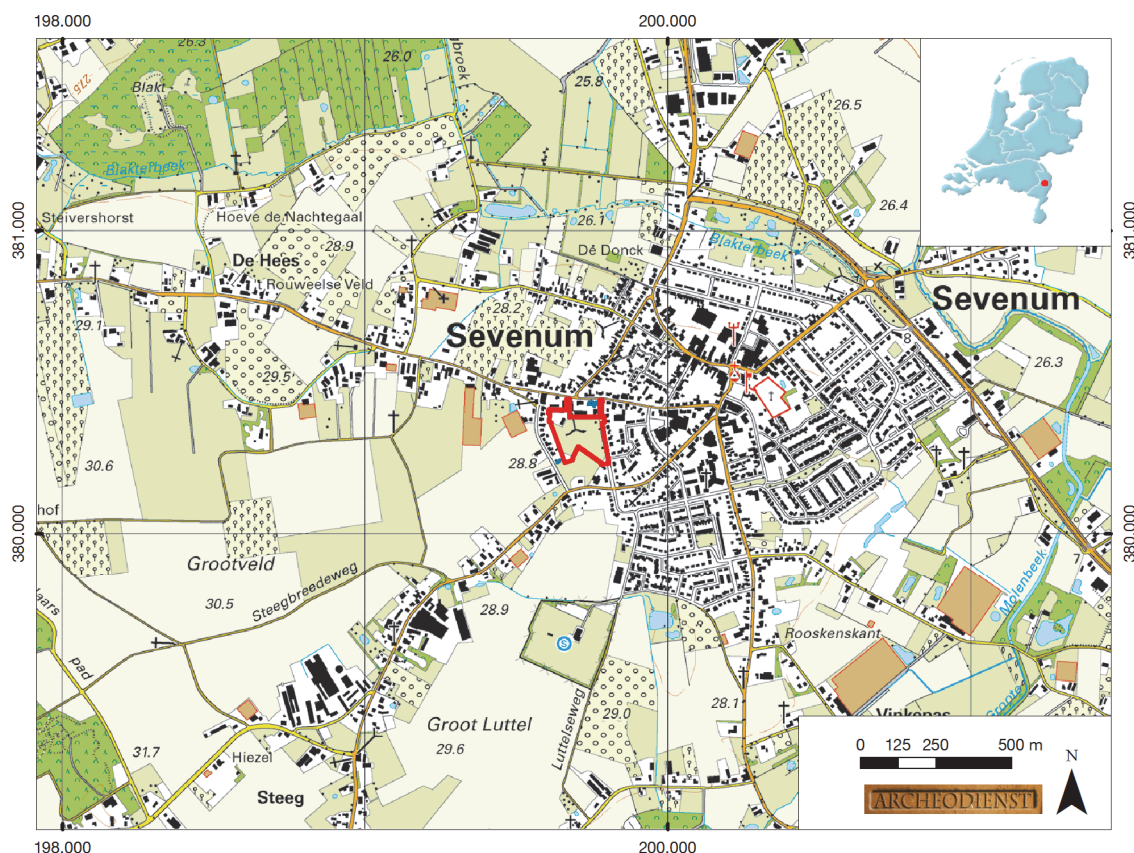

Fig. 1 Situering van het onderzoeksgebied.

Omdat uit het vooronderzoek gebleken is dat binnen een deel van het plangebied sprake is van een hoge trefkans op archeologische waarden, dient een IVO-P uitgevoerd te worden met het doel de archeologische verwachting te controleren en de inhoudelijke en fysieke kwaliteit van een eventuele vindplaats vast te stellen teneinde de vindplaats te kunnen waarderen.

Het plangebied is ten opzichte van het plangebied dat tijdens het vooronderzoek is onderzocht, kleiner geworden. Binnen het plangebied is tijdens het vooronderzoek een gebied aangewezen, waar de verwachting voor archeologische resten hoog is. Dit onderzoeksgebied heeft binnen de grenzen van het huidige plangebied een oppervlakte van 12.605 m². Binnen de grenzen van dit onderzoeksgebied werden 12 werkputten van 4 x 25 m aangelegd (bijlage 2).

Het doel van het IVO-P is om tot een waardestelling van de aanwezige vindplaats(en) te komen en een advies voor eventueel vervolgonderzoek te formuleren. Als er geen behoudenswaardige archeologische waarden aanwezig zijn, kan het onderzoeksgebied vanuit archeologisch oogpunt vrij gegeven worden.

2. Onderzoeksstrategie

Het onderzoek werd conform de KNA 3.2., protocol opgraven (Centraal College van Deskundigen Archeologie 2010) uitgevoerd. Er werd gegraven met een graafmachine met gladde bak.

Bij het vlaksgewijs verdiepen werd consequent en vlakdekkend gebruik gemaakt van een metaaldetector voor het opsporen van metalen voorwerpen. Bij de aanleg van de vlakken werd vondstmateriaal per stratigrafische eenheid of per spoor verzameld. Er kon worden volstaan met de aanleg van één vlak in de top van de C-horizont onder het plaggendek.

Alle sporen werden in het vlak gedocumenteerd. Een representatief deel van de sporen werd gecoupeerd.

Van elke werkput werd een lange zijde gedocumenteerd middels een profielkolom van een meter breed. De kolommen werden getekend, gefotografeerd en beschreven.

3. Resultaten archeologisch onderzoek

Het esdek

Met uitzondering van de werkputten 2, 3 en 11 werden in alle werkputten niet recent verploegde restanten van het esdek aangetroffen. Voor de meeste kolommen geldt dat enkel een onderste restant van het esdek werd waargenomen. In de werkputten 5 en 9 werd echter een significant dikker pakket waargenomen. Hier kon behalve de onderste restant ook een fasering in het esdek worden waargenomen in de vorm van humeuze en minder humeuze lagen (Fig. 1).

Fig. 1 Kolomopname in werkput 5

Hoewel concrete sporen in werkput 5 ontbraken, werden in het esdek laat-middeleeuwse scherven aangetroffen (12e-14e eeuw, zie bijlage 1). Ook in het meest zuidelijke vak van werkput 6 en het meest noordelijke vak van werkput 9 werden enkele scherven met vergelijkbare datering aangetroffen. Stratigrafisch gezien werden deze in werkput 5 in de donkere laag ter hoogte van het gele ticket (laag 5005, Fig. 1) aangetroffen. Voor werkputten 6 en 9 werd vastgesteld dat ze uit de lichtere laag 6004/9004 afkomstig waren, dewelke overeenkomt met de lichtere laag gelegen op laag 5005 in werkput 5 (zie Fig. 1). Het schervenensemble aangetroffen in het esdek bestaat uit scherven kogelpotaardewerk, blauwgrijs aardwerk en een enkele steengoedscherf. Er werden typische kogelpotranden aangetroffen zowel als manchetranden. (Een verdere analyse van het materiaal volgt tijdens de uitwerking van het project).

Het ontbreken van dergelijke scherven op andere plaatsen in het onderzoeksgebied, terwijl het esdek ook daar aanwezig is, en de concentratie ervan in deze zone zou er op kunnen wijzen dat in de directe nabijheid van deze werkputten een nederzittingslocatie (in de vorm van een boerderij wellicht) verwacht kan worden daterend uit de Late middeleeuwen. Er dient opgemerkt te worden dat het materiaal uiteraard ook secundair in het esdek kan zijn beland (in welk geval het esdek van later datum moet zijn dan de scherven).

Perceelsgreppels en ploegsporen

Diverse greppels met een noordwest-zuidoost oriëntatie werden waargenomen (s9, s11, s12 en s17, bijlage 1 en 3). Ze zijn afkomstig uit het oude esdek. Hun vulling is donkerbruin, gebioturbeerd aan de randen (Fig. 2). Tijdens het veldwerk moest een afrastering worden verwijderd om de werkputten te kunnen aanleggen. Deze had dezelfde oriëntatie als de aangetroffen greppels. Eveneens werden er ploegsporen waargenomen met dezelfde oriëntatie en haaks op deze oriëntatie, even oud of ouder dan het esdek - de stratigrafische relatie tussen het esdek en de ploegsporen s14, 15, 16, 18 en 19 bleek niet ondubbelzinnig uit het aangelegde profiel.

Fig. 2 greppel s12 in werkput 6

De aanwezigheid en ligging van de greppels wijzen een strokenverkaveling aan.

Buiten de hier genoemde tot het esdek behorende greppels en ploegsporen werden er ook jongere greppels en ploegsporen waargenomen, welke verder niet behandeld worden.

Haardkuil of kuil met haardresten uit de Bronstijd s3

In werkput 12 werd een kuil aangetroffen met daarin brandresten (Fig. 3). De kuil zou geïnterpreteerd kunnen worden als haardkuil. Het ontbreken van verbrand zand direct rond de zone waarin de verbrande resten voorkomen spreekt dit echter tegen. Het lijkt eerder te gaan om een kuil waarin haardresten gedeponeerd zijn. Tussen de brandresten werden scherven gevonden die met zeer grove kwartskorrels gemagerd zijn. Ze zijn met zekerheid in de Bronstijd (2000-800 v. Chr.) te plaatsen, doch niet kenmerkend genoeg om ze in een subperiode van de Bronstijd te kunnen situeren. Er werden ook fragmenten van zogenaamde kookstenen aangetroffen. Dit zijn stenen die in het vuur werden verhit en vervolgens aan het te garen voedsel werden toegevoegd totdat het voedsel gereed was om te eten. Vaak gaat het om kwarts, dat kapot kan springen bij hoge temperaturen of sterke

temperatuurswisselingen. Er werd een 14C-monster genomen om een nauwkeurigere datering te kunnen bekomen.

Fig. 3 Coupe door s3

Kuil s10 in wp9

De kuil s10 bevatte geen vondstmateriaal. De enigszins uitgeloopte vulling in het midden van het spoor (Fig. 4) is vergelijkbaar met de licht uitgeloopte middelste vulling van s3 (Fig. 3). Hoewel de datering niet met zekerheid vastgesteld kan worden, blijkt dit spoor in ieder geval ouder te zijn dan het esdek.

Fig. 4 Coupe door s10.

Lichtgrijze paalkuilen

Twaalf paalkuilen, lichtgrijs van kleur, licht houtskoolhoudend en bewaard tot een diepte van ca. 20 cm werden aangetroffen (Fig. 5). De kuilen die werden gecoupeerd en waarvan kon worden vastgesteld dat het inderdaad om paalkuilen gaat zijn allemaal gelegen in wp 3, 11 en 12 (bijlage 1 en 3), dat wil zeggen de oostelijke rand van het onderzochte terrein (langs de Beatrixstraat). In de werkputten 6, 7 en 10 werden eveneens verkleuringen aangetroffen in het vlak die er hetzelfde uitzien als de genoemde paalkuilen (bijlage 1 en 3). Deze werden echter niet gecoupeerd - er kan er van worden uitgegaan dat deze van dezelfde aard zijn als de wel gecoupeerde paalkuilen.

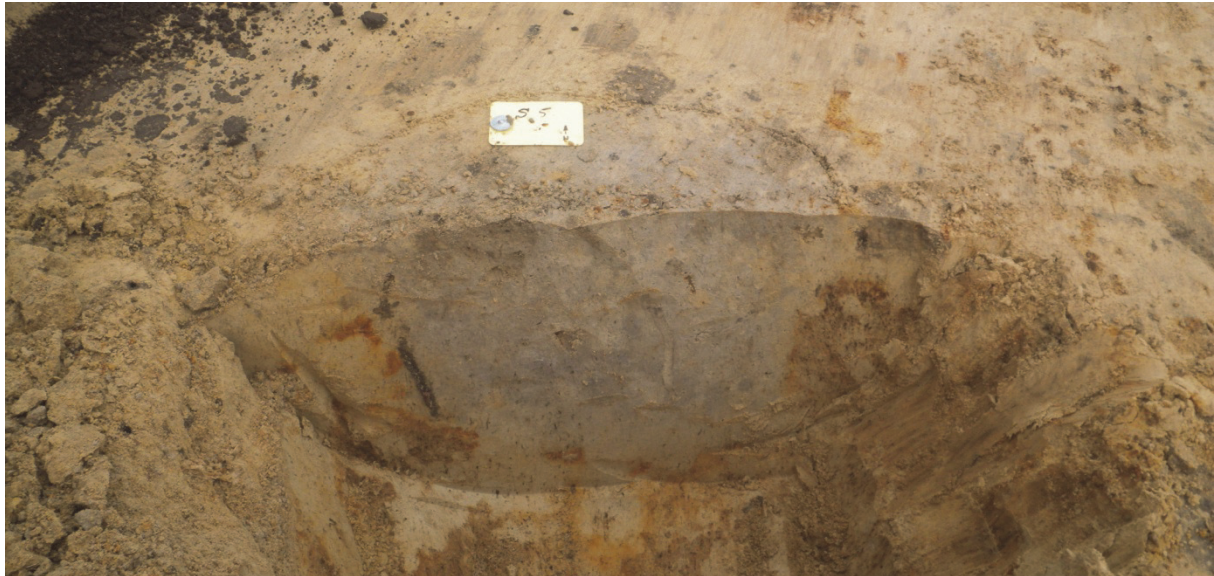

Fig. 5 Coupe door paalkuil s5

Er werden geen vondsten aangetroffen in de paalkuilen. Om een datering te bekomen voor de paalkuilen zouden de stratigrafische relaties moeten worden bepaald. Hoewel de stratigrafische relatie tussen de paalkuilen en het esdek niet in een profiel kon worden vastgesteld, wijzen het feit dat ze pas onder het esdek zichtbaar werden en hun lichtere kleur ten opzicht van het esdek er op, dat ze ouder dan het esdek zijn. Zoals onder 'Het esdek' beschreven kan op basis van het proefsleuvenonderzoek geen begindatering van het esdek worden vastgesteld. Desalniettemin lijken de late Middeleeuwen de meest geschikte kandidaat (zie boven), waarmee de lichtgrijze paalsporen ten laatste in het begin van de late Middeleeuwen te situeren zijn. De mogelijkheid dat de sporen net zoals s3 uit de Bronstijd stammen blijft daarmee open.

Er konden geen structuren worden herkend in de paalsporen, voor zover deze tijdens het proefsleuvenonderzoek werden vrijgelegd.

Donkerbruine, vierkante paalkuilen

In werkput 7 werd een vijftal donkerbruine, vierkante maar toch vrij sterk gebioturbeerde paalsporen in configuratie (ten minste 9 palig of drie-schepig) aangetroffen (bijlage 1 en 3). Ze zijn zeer ondiep en bewaard tot een diepte van ca. 15 cm en lijken uit het esdek afkomstig. De paalsporen hebben een zeer rechte onderkant (Fig. 6). Er werden geen vondsten in de paalsporen aangetroffen. De vulling van de sporen is gelijkaardig aan de vulling van de greppels s9-11-12-17 (zie 'Perceelsgreppels en ploegsporen'). Ook de oriëntatie van de constructie is gelijk aan deze van de greppels. Te Best-Aarle worden soortgelijke rechthoekige constructies met ondiepe paalsporen waarvan de onderkant nagenoeg recht is gedateerd vanaf de 14e eeuw (Verspay 2013).

Fig. 6 Coupe door paalkuil s27

4. Vondsten

De vondsten beperken zich tot enkele scherven aardewerk uit de bronstijd, enkele scherven uit de late Middeleeuwen, enkele fragmenten van kookstenen, een bronzen fragment en twee slakken.

Het bronzen fragment dient geconserveerd te worden.

Het totaal aantal scherven aardewerk bedraagt ca. 20 stuks.

Archeodienst beveelt aan alle vondsten te laten determineren.

5. Voorlopige conclusies

Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd

Er werd een strookverkaveling vastgesteld, die op een esdek gelegen is. Een van deze percelen bevat een houten constructie met ten minste 9 palen. Het is echter aannemelijk dat deze constructie zich nog buiten werkput 7 uitstrekt.

Het is verleidelijk de datering van zowel de constructie waar deze paalsporen deel van uitmaken, de perceelsgreppels als het begin van het esdek rond de 13e à 14e eeuw te situeren. De voorlopige datering van de donkere paalsporen zowel als de losse vondsten aangetroffen in het esdek in de werkputten 5, 6 en 9 wijst hierop. Deze vermoedelijke datering is echter op wankel bewijs gebaseerd.

Het esdek werd verspreid over het gehele onderzoeksterrein aangetroffen, behoudens de werkputten 2, 3 en 11. Dat het esdek hier niet aanwezig is geweest lijkt onwaarschijnlijk. Het gaat eerder om verploeging in de recentere periode. De concrete sporen situeren zich in het oosten van het onderzoeksgebied.

Bronstijd

Er werd een kuil aangetroffen die met zekerheid uit de Bronstijd dateert (s3). Bovendien werden er twaalf paalkuilen aangetroffen met een ouderdom hoger dan het esdek. Een deel van deze palen situeert zich in de directe nabijheid van s3 en het is daarmee verleidelijk ze eveneens in de Bronstijd te dateren. Tijdens eventueel vervolgonderzoek zal de datering van deze paalsporen meer in detail bekeken moeten worden. Een andere kuil (s10) behoort eveneens tot de pre-esdek periode. De bodemprocessen die zich voltrokken hebben in dit spoor zijn gelijkaardig en in eenzelfde stadium van ontwikkeling als deze in s3, waarmee een soortgelijke datering aannemelijk is. De spoordichtheid en -verspreiding zijn weergegeven in bijlage 1: de sporen concentreren zich in het oosten van het onderzoeksgebied. De best bewaarde sporen uit deze sporen werden aangetroffen in het zuidoosten van het onderzoeksterrein.

Bemerkingen voor het vervolgonderzoek

Hoewel tijdens het proefsleuvenonderzoek kon worden volstaan met het aanleggen van een vlak, is het niet uit te sluiten dat er zich plaatselijk sporen in het esdek bevinden. Waar een dergelijke situatie zich voordoet, zal een tweede vlak noodzakelijk zijn.

Literatuur

Prangsmas, N., 2013: *Programma van Eisen Sevenum-Beatrixstraat IVO-P*. Zevenaar.

Verspay, J., 2013: lezing *(On)zichtbare erven? De casus Best-Aarle*. Op zoek naar Brabantse boeren in de late middeleeuwen en vroege nieuwe tijd, NOaA-lezingen 21 november 2013, Apeldoorn.

Bijlagen:

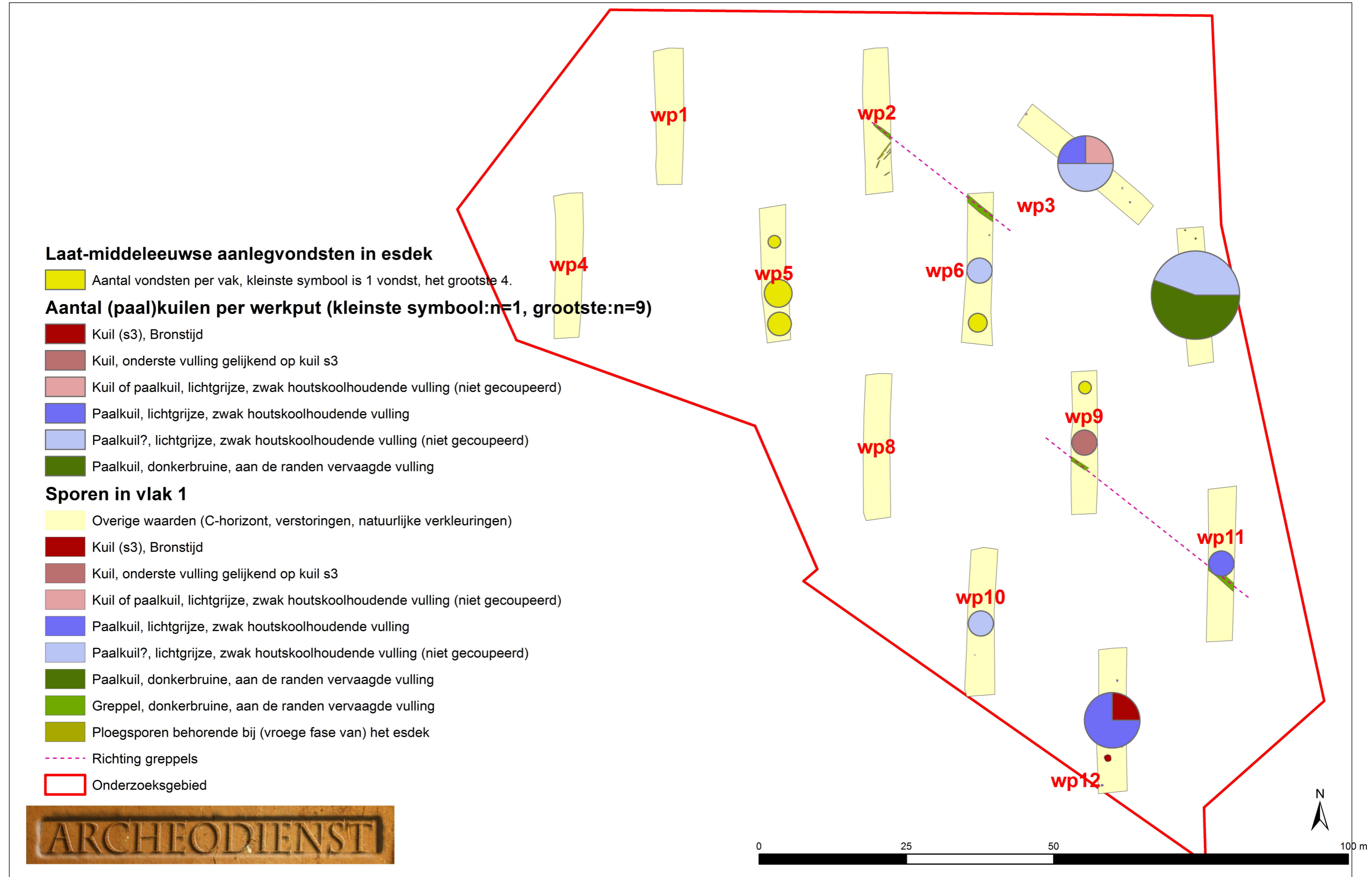
Bijlage 1. Overzichtskaart onderzoeksgebied, met alle sporen en hun interpretatie

Bijlage 2. Puttenplan

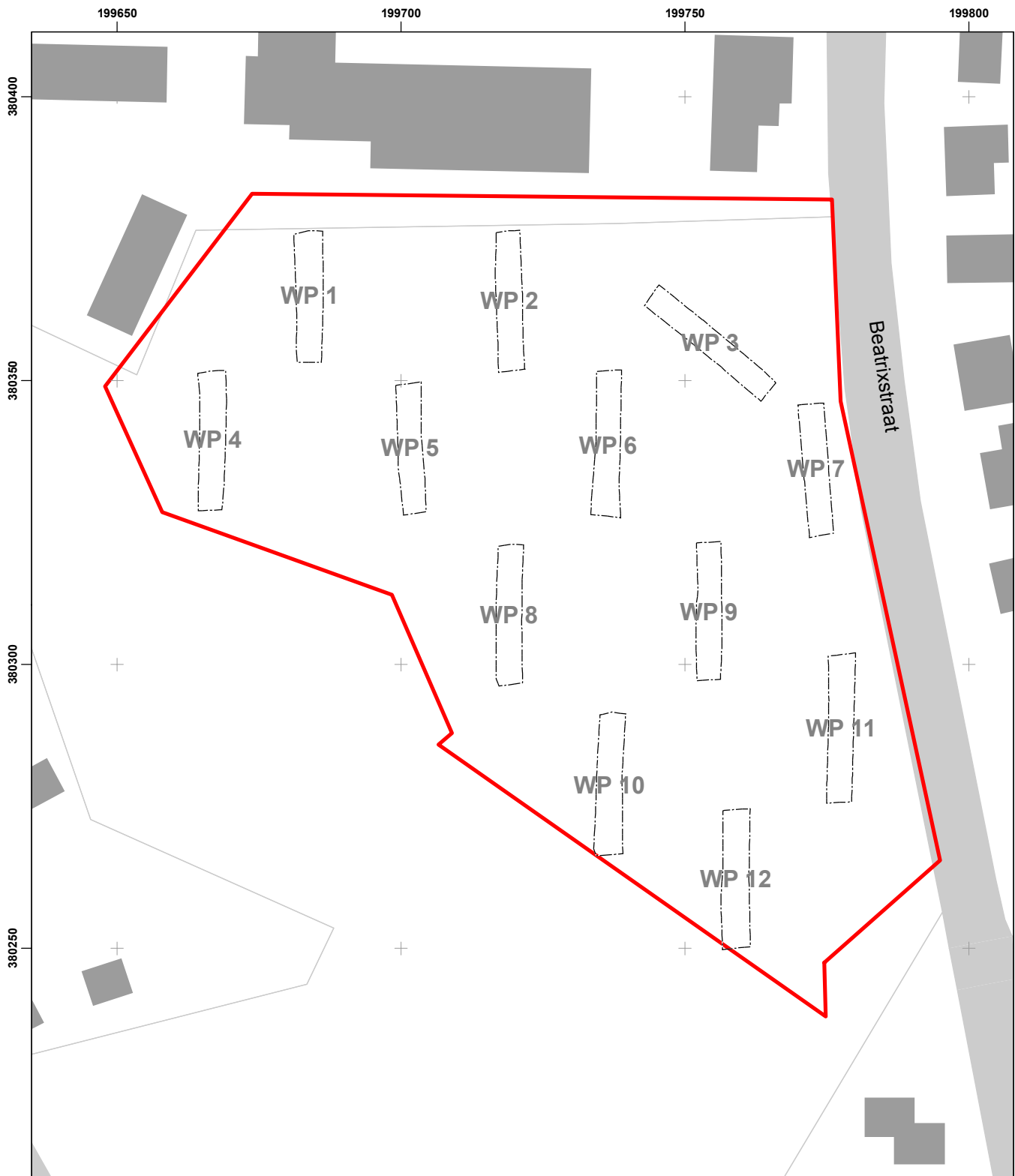
Bijlage 3. Allesporenkaarten

Overzichtskaart onderzoeksgebied

Met het aantal sporen per werkput en hun interpretatie

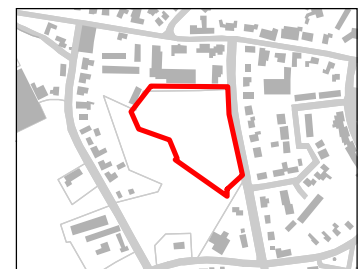
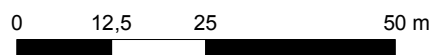

Puttenkaart

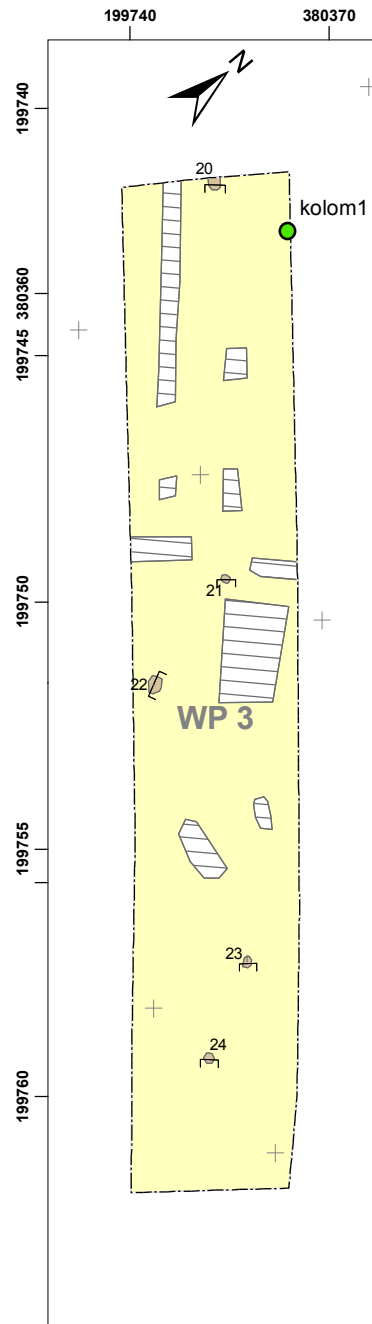
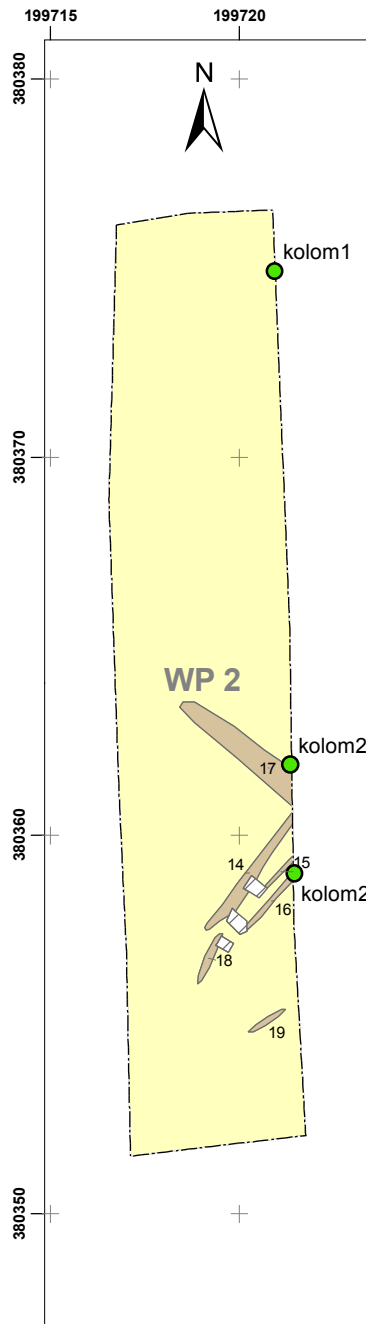
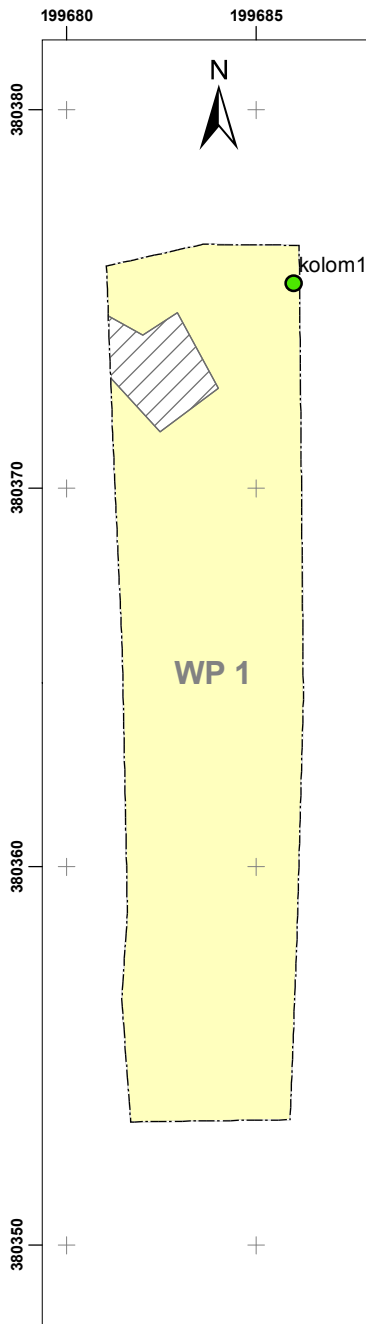

Legenda

- Onderzoeksgebied
- Werkputten

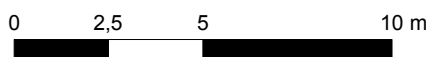
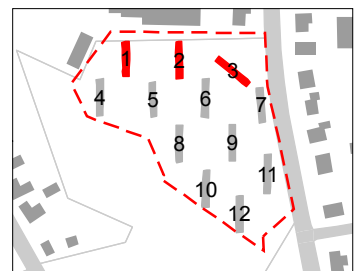

Allesporenkaart WP 1 - 3

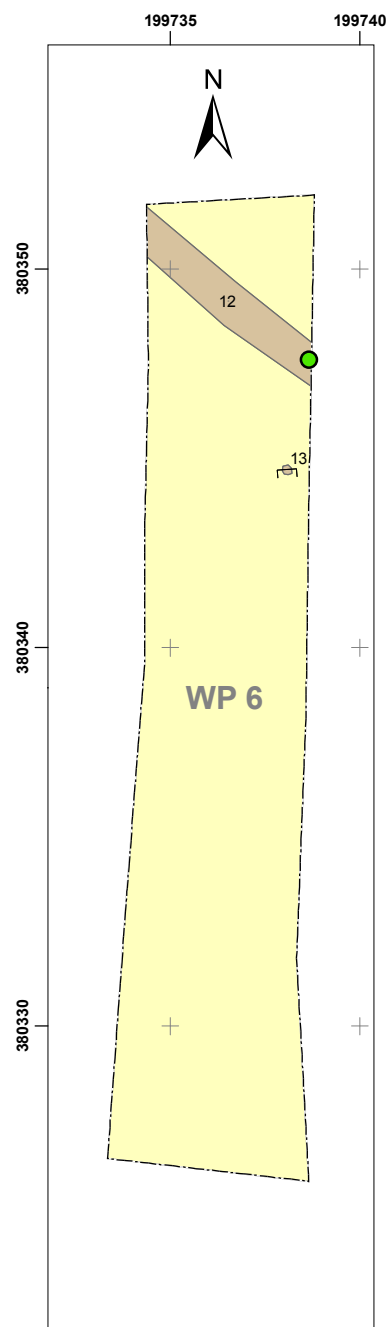
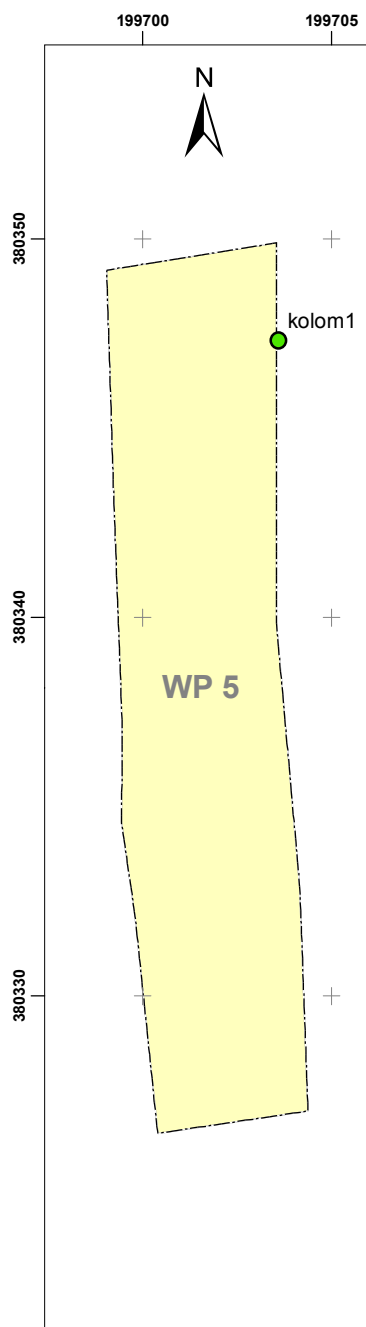
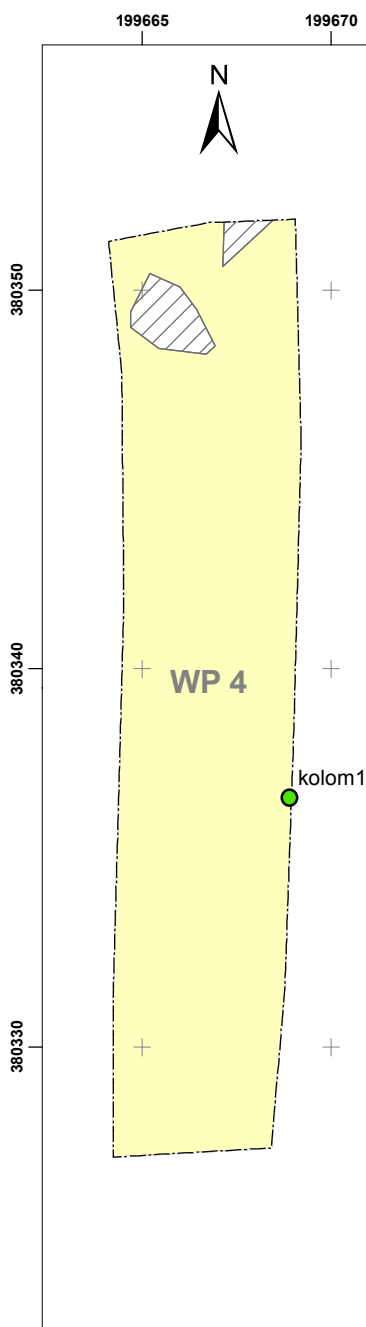

Legenda

- Werkputgrenzen
- Plangebied
- Spoor
- Laag
- Verstoring
- Coupelijnen
- Profielkolom

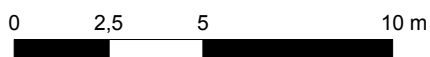
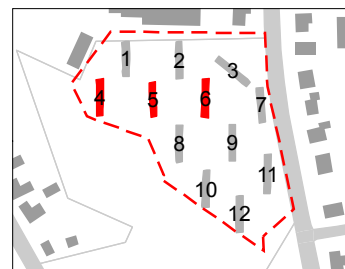

Allesporenkaart WP 4 - 6

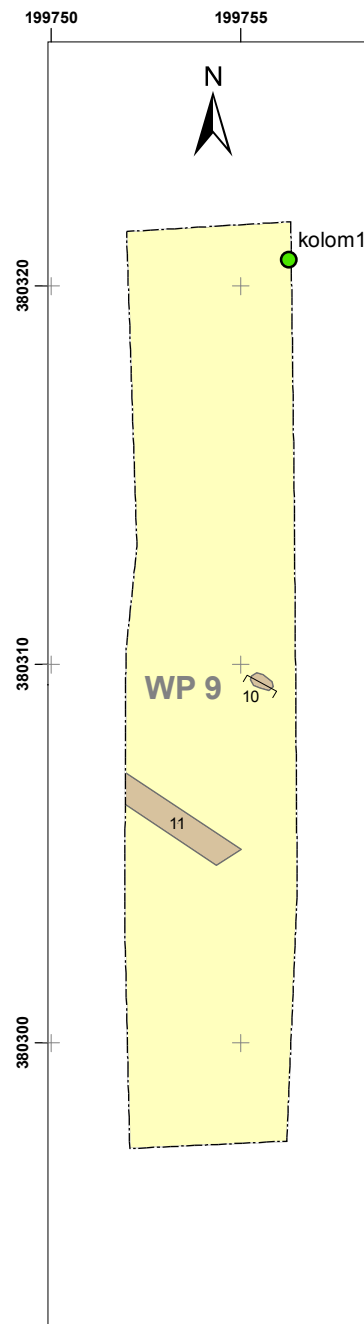
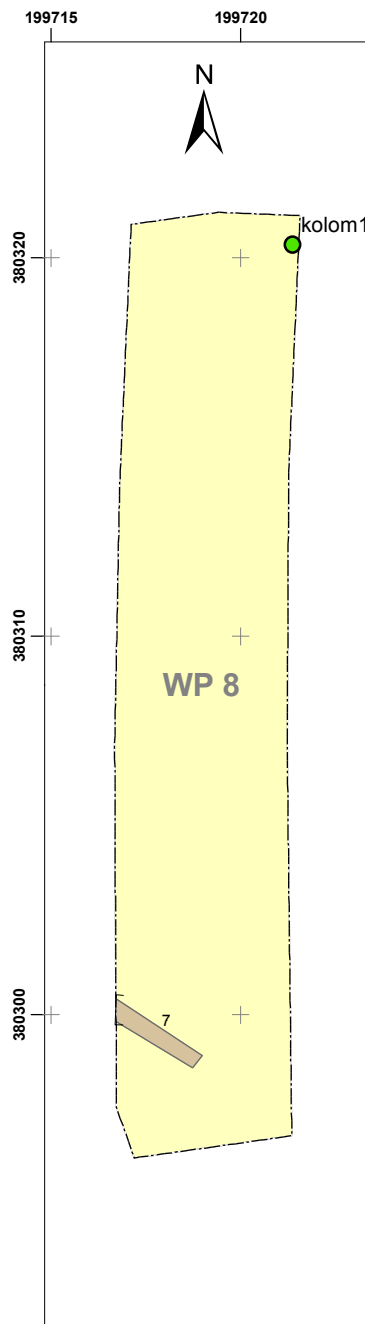
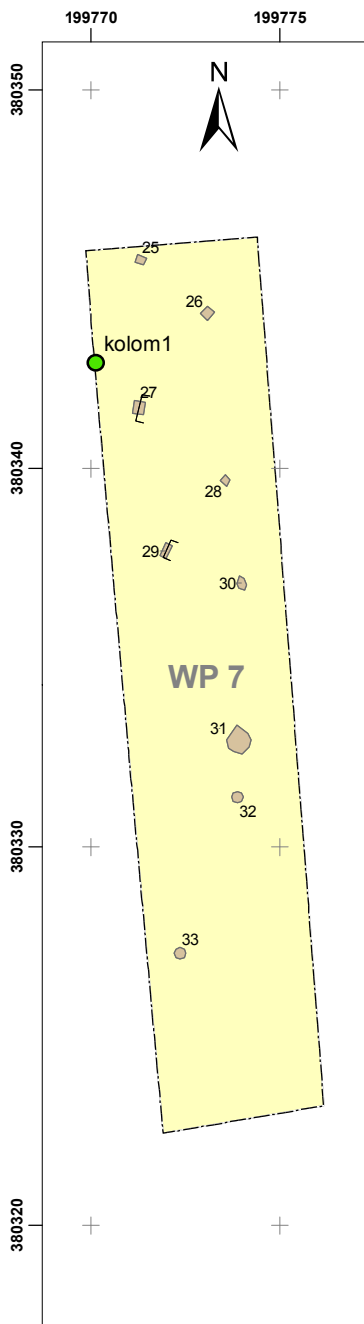

Legenda

- Werkputgrenzen
- Plangebied
- Spoor
- Laag
- Verstoring
- Coupelijnen
- Profielkolom

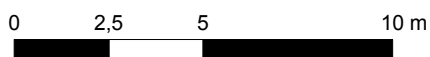
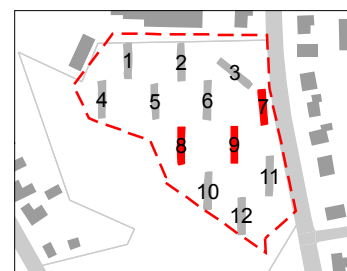

Allesporenkaart WP 7 - 9

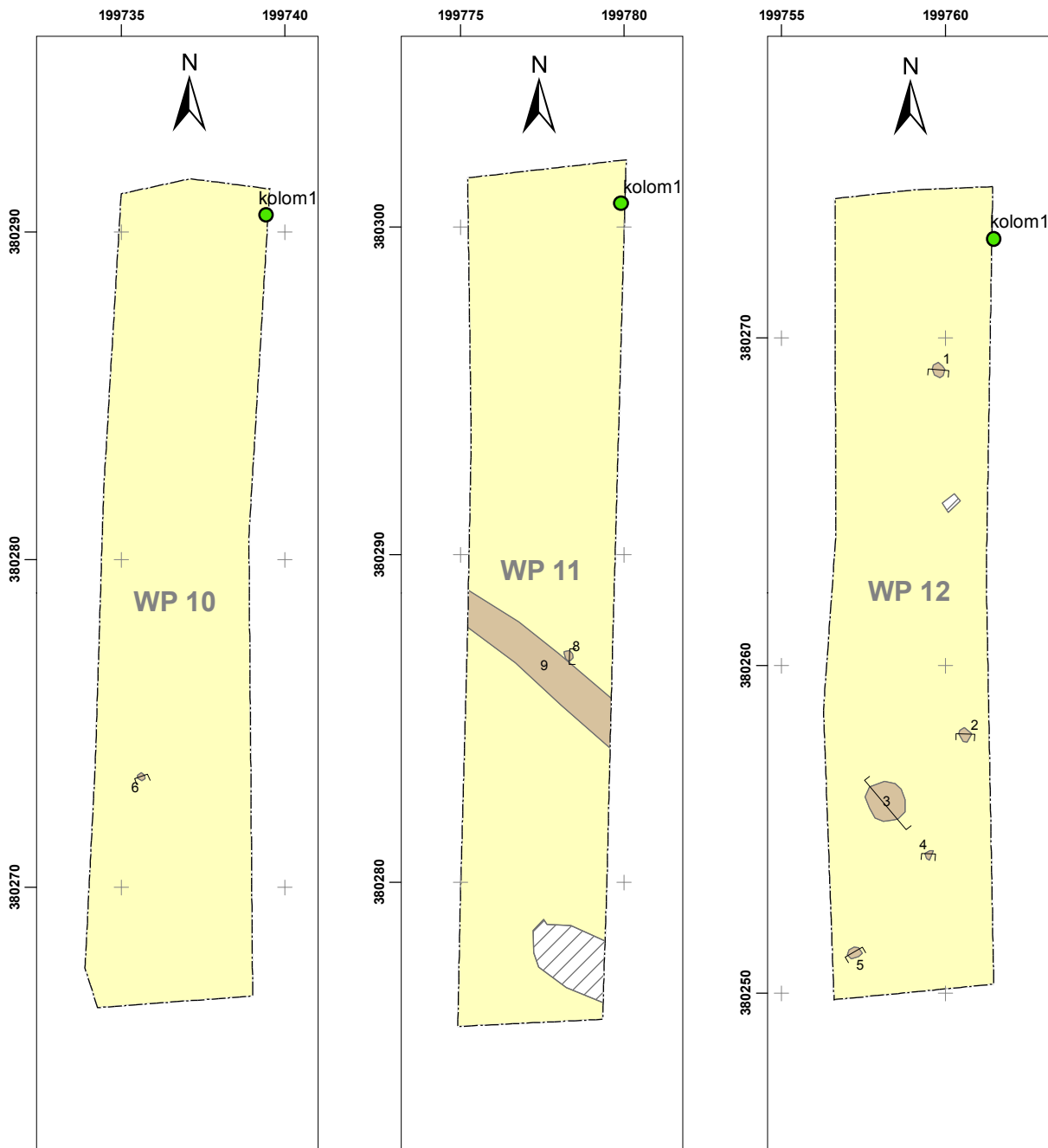

Legenda

- Werkputgrenzen
- Plangebied
- Spoor
- Laag
- Verstoring
- Coupelijnen
- Profielkolom

Allesporenkaart WP 10 - 12

Legenda

- Werkputgrenzen
- Plangebied
- Spoor
- Laag
- Verstoring
- Coupelijnen
- Profielkolom

